

Az ismertetett alprogram néhány feladatának teljesítése 1988-ig húzódik el. Ezek a feladatok a már említett P 13-as programban egyesülnek. Ez arról tanúskodik, hogy bármennyire is tág időhatárai legyenek egy-egy programnak, mindig marad a következő kereteiben folytatandó tennivaló.

Újabb információk a csehszlovákiai P 13-as tudományos-műszaki kutatási programról

Lapunk korábbi számában már referáltunk róla, hogy a P 13-as információs rendszerkutatási program miként illeszkedik az állami kutatási programok rendszerébe, mik e program legfontosabb célkitűzései, illetve hogy ezek miként formálódnak konkrét kutatási feladatokká (vö. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 33. köt. 2. sz. 1986. p. 78–80.). Mivel az azóta megjelent szakmai publikációk továbbra is a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer jövőjének döntő mozzanataként kezelik ezt a vállalkozást, újabb és újabb részleteivel köthetünk ismeretséget.

Kötelezettség a feladatok várható hasznának előzetes kalkulációja

Ahhoz, hogy valamely kutatási feladatot felvegyenek a P 13-as programba, előzetes hasznossági kalkulációkat kell vele kapcsolatban elvégezni. A számítások a következő alapképletből indulnak ki:

$$EF \approx \frac{\overline{M}_t}{E_r} \cdot T_p > 1,$$

ahol

$\overline{M}_t$ – a programfeladat átlagos évi megtakarító kihatása népgazdasági szinten,

E_r – a megoldásához szükséges egyszeri ráfordítás,

T_p – a programfeladat hasznosításának várható időtartama.

A továbbiakban – eltekintve az egyes feladatok hasznossági előkalkulálásának bonyolult értelmezési-quantifikálási lépéseitől – megemlítiük, hogy az előkalkulációk pl.

- ♦ a találmányi információs rendszernek a mikro-filmlapos technológiára való átállításánál évi 1 millió 280 ezer koronás,
- ♦ az újítási javaslatok nyilvántartási rendszerének a számítógépes technológiára való átvitelénél pedig évi 6 millió 860 ezer koronás megtakarítást mutattak ki.

/VÍTKOVÁ, H.: K výsledkům programu Státní informační politiky pro VTR (P 18). = Československá informatika, 28. köt. 6. sz. 1986. p. 161–166./

(Futala Tibor)

A program egészének hasznosságát azonban nemcsak pénzben próbálják meghatározni, hanem másfajta eredményekben is. Így feltételezik, hogy a program megvalósításával tíz év távlatában

- ♦ 110%-kal megnő a felhasználók informáltsága,
- ♦ az állami kutatási programok 100%-át el tudják látni faktografikus információkkal,
- ♦ minden állami verifikálásra kerülő új termékhez a világszínvonalhoz való hasonlítás végett rendelkezésre fognak állni a termékinformációk,
- ♦ az állami tudományos könyvtárakban az automatizálás révén a manuális munka 25–30%-a küszöbölődik ki,
- ♦ a találmányi információ területén 20%-os lesz a manuális munka megtakarítása,
- ♦ az ágazati és iparági információs központok 60%-ában általánossá válik a mikro- és miniszámítógépes technológia a nyilvános adathálózat-hoz való kapcsolódás lehetőségével,
- ♦ 35 új információs termék honosodik meg.

Az 1986-ban ténylegesen kutatott feladatok

A jelenleg már ténylegesen kutatott feladatok korlátozott számából kitűnik, hogy az egész programra jellemző az erők összevonása, a prioritások érvényesítése és az előfeltételek tiszteletben tartása. Konkrétan az alábbi feladatok megvalósításán munkálkodnak:

- ♦ Az automatizált találmányi információs rendszer kifejlesztése. Ezt a feladatot 1990-re kívánják befejezni. Megoldásánál követelmény egyfelől a KGST-országok találmányi információs rendszeréhez, másfelől a csehszlovákiai automatizált találmányi rendszerhez való kapcsolódás.
- ♦ A faktografikus információs rendszerek együttese a központi, az ágazati és az iparági irányítás számára. A már két éve folyó kutatások befejezési határideje: 1987. Tekintettel arra, hogy e kutatásnál nagyfokú a szintbeli és tematikai változatosság, mindenekelőtt az egységes koncepcióra ho-

zatal a kutatási cél. További — könnyen belátható — követelmény: az egységes koncepciójú rendszergyűjtésnek nyitottnak kell lennie.

- ◆ A tudományos, műszaki és gazdasági információk faktografikus adatbázisainak kifejlesztése a gépipar kiválasztott területein. Ennek az ugyan-csak két éve folyó kutatásnak a tervek szerint 1987-ben kell befejeződnie. Míg az előbbi feladat célja a koncepcióegységesítés, itt konkrét adatbázisok létesítéséről van szó.
- ◆ A könyvtári-bibliográfiai folyamatok automatizálása az egységes könyvtári rendszerben. Ez 1989-ig tartó feladat az Állami Könyvtár koordinálásában.
- ◆ Szakosított információs szolgáltatások kifejlesztése és optimalizálása az irányító- és kutatómunka meghatározott területein. Ez az 1990-ig megoldandó feladatcsomag a szlovákiai UAP megvalósításának kiemelt részlete.
- ◆ Az irányítás és a kutatás számára szánt információs szolgáltatások módszertani és technikai eszközrendszerének kialakítása, illetve verifikálása. Ez 1990-ig megoldandó feladat, s főként az interaktív információkeresésre, a konzultatív és szakértői rendszerek működtetésére összpontosítja erőfeszítéseit.

Fejlesztési tennivalók a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszerben

A Csehszlovák Kommunista Párt XVII. kongresszusa a társadalmi tevékenységek valamennyi területén előírta, hogy

- ◆ a kitűzött feladatok megoldását új megközelítésekkel kell gyorsítani,
- ◆ új utakat és lehetőségeket kell keresni a munka hatékonyságának növelésére.

A tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer továbbfejlesztésében is érvényesíteni kell ezeket az iránymutatásokat, mivel az elmúlt öt év fejlődési sikerei ellenére sem tagadható, hogy a rendszer működésének minőségében és hatókörének növelésében elmaradt a kitűzött céloktól.

Mindenekelőtt a fejlesztés prioritásait kell meghatározni, illetve betartani, ami még a meghatározásnál is nehezebb feladat. Nem lehet kétséges, hogy a népgazdaság korszerűsödése, termék- és technológiai kötelezettségei szempontjából legsürgetőbb az információs célrendszerek kifejlesztése és működtetése.

További feladatok a programba iktatás előtt

Több részletesen kimunkált kutatási tervet vár jóváhagyásra, illetve a programba való beiktatásra. Ezek a következők:

- ◆ A tudományos, műszaki és gazdasági információk automatizált hozzáféréseinek integrált rendszere. Javasolt megvalósítási idő: 1987–1991.
- ◆ A tömegkommunikáció információs rendszereinek tökéletesítése. Javasolt végrehajtása 1986 és 1990 között.
- ◆ Termékforgalmi információs rendszer, amelynek kutatása 1988 és 1990 között menne végbe.
- ◆ Specializált információs rendszerek a szabvány- és mérésügy területén. E feladat 1987-ben indulna és 1990-ben fejeződne be.
- ◆ A gépipari automatizált faktografikus információs rendszerek közötti kommunikáció. Itt az 1988 és 1992 közötti évekre javasolják a kutatások elvégzését.

/VEJSOVÁ, A.: Výpočet ekonomické efektivnosti ve státním vědeckotechnickém programu 13. = Československá informatika, 28. köt. 9. sz. 1986. p. 244–249.

POSPÍŠIL, J.: Úkoly prováděcího státního plánu technického rozvoje v rámci SVTP 13. = Československá informatika, 28. köt. 7–8. sz. 1986. p. 193–197./

(Futala Tibor)

Ahhoz azonban, hogy e célrendszereknek legyen miből "táplálkozniuk", igen nagy hangsúlyt kell helyezni a *faktografikus információs rendszerekre*. Ezt a hangsúlyt körültekintéssel kell párosítani. Egyfelől vissza kell szorítani azokat a téves hiedelmeket, hogy a faktografikus információs rendszerek a tájékoztatás egyedül "üdvözlő" formái volnának. A faktografikus tájékoztatás — bármennyire is fontos és hatékony dolog — mindenképpen csak egyik iránya az információs tevékenységeknek, s mint ilyen, nem pótolja, nem is pótolhatja a hagyományosabb tevékenységeket. Másfelől nem szabad megengedni, hogy a faktografikus tájékoztatás fejlesztése előtt nyitott "zöld út" koordinálatlan versengéssé fajuljon. Az előrehaladást ezért céltudatosan az állami tudomány- és műszaki fejlesztési politika szükségleteinek kell meghatározniuk. Egyebek mellett ezt az utat kell előre "megvilágítaniuk" a *P 13-as állami tudományos-műszaki programba* felvett tájékoztatástudományi kutatásoknak.